

MALMÖ HÖGSKOLA

idrottsforum.org/film

NORDIC SPORT SCIENCE FORUM - MAKING SENSE OF SPORTS

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 11 november 2009

Klicka här för utskriftsvänlig pdf-fil
Läs om fler sportfilmer på idrottsforum.org

Elvis som idrottsman (5)

Peter Dahlén

Institut for informasjons- og medievitenskap, Universitetet i Bergen

När Elvis Presley under sommaren 1967 spelade in sin 27:e film, *Speedway*, började det gå mot slutet med hans filmkarriär. Elvis gjorde sammanlagt 31 spelfilmer, och den sista av dem hade premiär två år senare, 1969; efter *Speedway* gjorde Elvis ytterligare fyra filmer. Detta visar på den snabba inspelningstakten och att det handlar om billiga, närmast serieproducerade och starkt formelstyrda produktioner. Återigen står Norman Taurog (1899–1981) för regin. Detta var Taurogs åttonde Elvis-film, hans näst sista. Den kvinnliga motspelaren var denna gång sångerskan Nancy Sinatra, dotter till Frank Sinatra.

Speedway hade premiär i USA den 12 juni, i Finland den 5 juli och i Sverige den 19 augusti 1968, medan den i Danmark gick upp på biograferna den 15 april 1969. Filmen producerades av MGM, vars kontrakt med Elvis gick ut året efter, 1968. Något intresse från MGMs sida att efter elva års samarbete skriva ett nytt kontrakt fanns inte. Nu var intresset för de stereotypa och klichéfyllda Elvis-filmerna helt klart på upphällningen, eftersom de började gå i allt större otakt med samtidsutvecklingen inom både samhället och filmmarknaden.[1] Aldrig att man såg någon kommentar om samhället där ute i en Elvis-film. De levde bokstavligen kvar i sin egen, grälla och alltmer otidsenliga värld av endimensionella kvinnotjusare (läs: Elvis Presley), skurkar och villiga damer. Det är just det som gör dem så intressanta, enligt min mening: vad exakt är det egentligen för värld som konstrueras i Elvis-filmerna? Elvis hade också av sin manager, "Överste" Tom Parker, fått inpräntat att aldrig bli involverad i några kontroversiella budskap eller i politik.[2] Elvis-filmerna stod med andra ord kvar och stampade på samma fläck och blev bara sämre och sämre, alltmer omoderna. *Speedway* gjordes trots allt mitt under flower power-året 1967, då The Beatles (den 1 juni) släppte sin revolutionerande skiva *Sgt Pepper's Lonely Hearts Club Band* och när också protesterna mot Vietnam-kriget tilltog allt mer, liksom kampen för de svartas rättigheter inom ramen för medborgarrättsrörelsen.

Filmens handling

Åter spelar Elvis en kombination av racerförare och rocksångare, Steve Grayson vid namn. Denna gång handlar

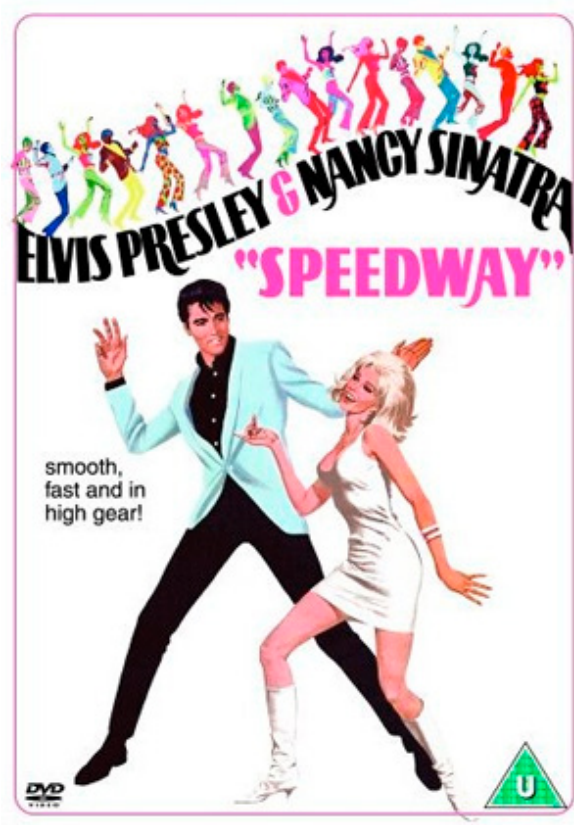
racingen om Stock-car. Det problem som filmens handling snurrar kring består i att Steves manager, Kenny Donford (spelad av Bill Bixby, sedermera känd som vetenskapsmannen som förvandlas till *Hulken* i tv-serien med samma namn), spelat bort Steves intäkter på hästar, vilket innebär att Steve kommer att jagas av skattemyndighetens utsända, Susan Jacks (Nancy Sinatra). Kenny har nämligen försökt dra av de pengar han stulit från Steve som diverse utgifter på Steves deklaration, omöjliga utgifter som skattemyndigheten inte godkänner och därför vill ha in pengarna – pengar som alltså inte längre finns, till följd av Kennys spelmani. En rad missförstånd uppstår, men till slut blir Steve och Susan ett par.

Stock-car

Att det denna gång handlar om stock-car, och att det förekommer rikligt med autentiska bilder och förare från stock-car-tävlingar, kan bero på att detta var en beprövad metod – Elvis hade spelat racerförare i två tidigare filmer (*Viva Las Vegas* och *Spinout*) – men också beroende på att storfilmen *Grand Prix* hade premiär 1966; inspelningen av *Speedway* påbörjades alltså året efter, 1967. I egenskap av ”exploitation”-filmer var Elvis-filmerna snabba på att profitera på dagsaktualiteter och rådande trender, något *Speedway* är ett exempel på. I *Grand Prix*, den första riktigt påkostade racingfilmen, med filmstjärnor som James Garner och Yves Montand i rollistan, finns det rikligt med autentiska bilder från Monacos Grand Prix i Formel 1. I *Grand Prix* förekom också äkta Formel 1-förare, som Jack Brabham och Jim Clark.

I *Speedway* presenteras i början av filmen ett antal autentiska stock-car-förare sittande tävlingsklara i sina bilar: Richard Petty, Buddy Baker, Cale Yarborough, Dick Hutcherson, Tiny Lund, G.C. Spencer och Roy Maine. Ingen av dessa har dock någon ytterligare funktion i filmen. Detta är enda gången vi ser dem personligen i bild, vilket understryker exploateringsaspekten.

Det var efter andra världskriget som tävlingar med trimmade standardbilar, så kallad stock-car-racing, blev alltmer populära i USA.[3] Det växte fram banor över hela landet som drog till sig allt fler förare som körde inför allt större publik. För oss i Norden torde stock-car vara mest känd som NASCAR. Det var i december 1947 som Bill France Sr. från Daytona Beach i Florida organiserade ett möte i staden för att diskutera de frågor som den då oorganiserade stock-car-racingen stod inför. Det var efter detta möte som National Association for Stock Car Auto Racing, dvs. NASCAR, föddes. NASCAR skulle visa sig bli en mycket framgångsrik organisation: tillväxten för Nascar under de första tio åren var stor.

Den första tävlingen med tillstånd från NASCAR hölls på Daytonas strandbana den 15:e februari 1948, två månader efter det första, organiserande mötet. Ett grundläggande syfte med mötet var att skapa gemensamma regler för banorna och tävlingarna, eftersom sådana ännu inte existerade. För att använda en vetenskaplig term kan man säga att det var här som ”sportifieringsprocessen” inom stock-car tog sin början.

År 1949 föddes den första tävlingsdivisionen, NASCAR Grand National. Den allra första NASCAR Grand National-tävlingen hölls på Charlotte Fairgrounds i Charlotte, North Carolina och vanns av Jim Roper från Great Bend, Kansas. Strax därpå började man bygga en 2,5 miles lång ”superspeedway” med doserade kurvor, fyra miles från stranden i Daytona Beach, Daytona International Speedway, dit tävlingarna flyttades 1959. Det första Daytona 500-racet samma år vanns av Lee Petty (1914-2000), efter att det tagit tre dagar att granska ett målfoto mellan honom och tvåan Johnny Beauchamp.

År 1960 byggdes ”superspeedways” utanför Atlanta och Charlotte, North Carolina. Året därpå, 1961, visades Firecracker 400 från Daytona på tv-kanalen ABC. Snart kom tv-sändningarna från NASCAR-tävlingar att ge sporten miljontals nya fans.

År 1971, då företagssponsringen började, döptes NASCAR Grand National om till NASCAR Winston Cup Series, ett namn tillkommet av R.J. Tobacco Company genom deras cigarettmärke Winston. År 2004 byttes namnet till NEXTEL All-Star Challenge och 2007 till NASCAR Sprint All-Star Race, men i folkmun tycks den fortfarande heta "Winston". Det är NASCAR:s snabbaste division och följaktligen den mest prestigefulla. Andra serier inom NASCAR är Nationwide Series och Craftsman Truck Series. I dag är NASCAR-tävlingar USA:s näst största tv-sport, bara överträffad av NFL, den amerikanska varianten av "fotboll". Tävlingsarna drar också väldigt mycket folk på läktarplats: år 1994, exempelvis, drog NASCAR 4.896.000 fans till 31 tävlingar, vilket var nästan en miljon fler än året innan och i genomsnitt 157.936 per tävling. Samma år, 1994, drog Brickyard 400, den första stock-car-tävlingen någonsin på den berömda Indianapolis Motor Speedway, en beräknad publik på 315.000 till en tävling där nära 1 miljon biljetter efterfrågats.

Lee Pettys son Richard Petty (f. 1937), som alltså syns i början av *Speedway*, har tävlingsrekordet inom NASCAR med sju totalsegrar mellan 1964 och 1981; år 1967 slog Petty rekord genom att segra i 27 lopp, ett rekord som knappast lär slås. Det inte minst unika var att han tog alla sju titlar genom sitt eget team, Richard Petty Enterprises. Richard Petty's rekord med 200 delsegrar blir också extremt svårslaget. I USA är han givetvis en mycket stor och legendarisk idrottsstjärna.

Den största stjärnan under 1990-talet var den våghalsige Dale Earnhardt, som startade sin karriär 1979 och vann sin första Winston Cup-titel 1980. När Kathrine Jay (2004), i sin bok om amerikansk sport sedan 1945, skriver om Earnhardt drar hon en parallell till Elvis:

Love or hate him, the native North Carolinian dominated the track in the late 1980s and early 1990s, serving as an emotional bridge between NASCAR's Southern roots and its emergence as a national force. He was forty-nine when he crashed on the final lap of the 2001 Daytona 500, hitting the track wall straight on at about 190mph. Fans across the country grieved. Some compared him to [basketspelaren] Michael Jordan, others to Elvis Presley. [...] "He was the hometown hero."^[4]

Det är säkert inte Elvis Presleys medverkan i filmen *Speedway* som Jay här syftar på, utan mer troligt det faktum att Elvis, liksom Earnhardt, var en nationell ikon, dessutom, precis som NASCAR, sprungen ur den amerikanska södern: Elvis föddes 1935 i Tupelo, Mississippi och 1948, när Elvis var 13 år gammal, flyttade han med sin familj till Memphis, Tennessee. Detta kan förklara varför man valde att göra en racerfilm till med Elvis, där handlingen kretsande just kring stock-car-racing, eftersom många stock-car-fans, närmast per definition vita, med stor sannolikhet också var fans av Elvis. På så vis har Elvis, genom sin medverkan i *Speedway*, i aldrig så liten grad bidragit till den fortsatta populariseringen av sporten, samtidigt som *Speedway* (tillsammans med hans föregående racing-filmer *Viva Las Vegas* och *Spinout*) bidrog till att förstärka bilden av Elvis som en tuff man från Södern.

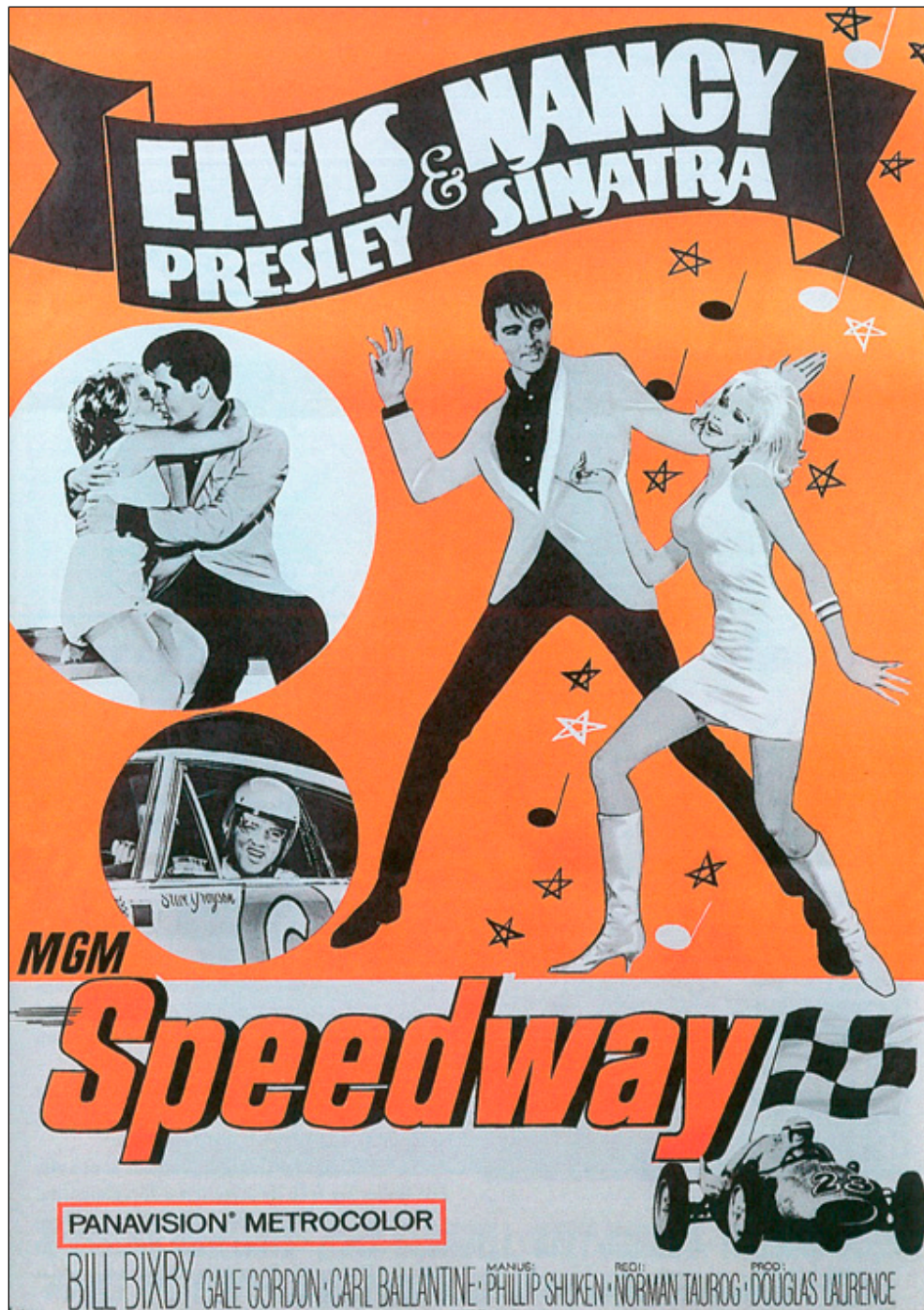
Livet som playboy

Liksom många andra Elvis-filmer från 1960-talet skildras tillvaron för hans rollfigur som ett paradisiskt playboyliv, med riklig tillgång på damer och spännande fritidsaktiviteter – här i form av racing och rockmusik, som också är hans yrken i filmen. *Speedway* börjar med att Steve ankommer till sitt tillfälliga hus i anslutning till racerbanan Charlotte Motor Speedway (som idag heter Lowe's Motor Speedway) – ett hus vars inredning bär prägel av äkta playboyboning.^[5] Därinne finns managern Kenny, fullt sysselsatt med att försöka förföra en dam, som visar sig vara Miss Charlotte Speedway. Hon är egentligen där för att träffa Steve, som efter att först inte ha tagit någon notis om dem – detta med nedläggande av damer tycks vara vardagsmat – räddar henne ur Kenny bryska famntag. Miss Charlotte Speedway undrar hur Steve kan ha en sådan man som manager, varpå Steve, alltmedan han tar på sig sin racingdress, förklarar för henne att han och Kenny hållit i ihop sedan barnsben och delat allt i vått och torrt. Deras manliga vänskapsband är alltså hårda, samtidigt som scenen omedelbart etablerar Steve som den ridderligt attraktive och Kenny som den fåfänge kvinnojägaren.

Naturligtvis är det Steve/Elvis filmens alla kvinnor faller för. Denna inledande scen slutar också med att Steve och Miss Charlotte Speedway kysser varandra, efter att Kenny blivit utkörd. Kenny tar sig in igen medan de kysser varandra och säger till Steve: "I just wanted to see if it was the same girl", på vilket Steve svarar: "It's the same girl." Detta antyder att Steves konsumtion av vackra damer är betydande. Plötsligt kommer Miss Charlotte Speedway på att loppet snart ska börja och hon därför måste rusa iväg. Kenny meddelar Steve att det är uppställning för bilarna om 8 minuter, och säger smått avundsjukt: "Well, a new track, a new girl. You certainly get the goodies, don't you?", något som ytterligare understryker Steves/Elvis' dragningskraft på damer.

Det inledande loppet

Därpå är vi vid racingbanan. Det är fullt med folk på läktarna och hög stämning. Vi hör en speaker säga: "Good afternoon, race fans, and welcome to Charlotte Motor Speedway [speakern kommer nu i bild], where we'll soon be underway with the Charlotte 100. First place paying \$7,500 [vi ser bilarna göras i ordning för start]. The pits buzzing with the last checks of everything", osv. [ohörbart]. Steve går fram till sin bil, som hans team på fem man arbetar med. Ledaren för teamet är en äldre man, som säger till Steve om bilen: "Ah, she's purring like a fat cat!" Steve: "She's gonna run like a lean one, because I'm going *flat-out* today." Liksom i *Viva Las Vegas* och *Spinout* benämns racingbilen här alltså som "she", som en kvinna: bilen/kvinnan är under männens dominans och till männens behag, det är den underförstådda betydelsen.

Den svenska affischen till *Speedway* – med acceptabel översättning av filmtiteln.

En annan förare, Paul Dado (Ross Hagen), kommer fram och önskar Steve lycka till, varpå de tar plats i sina

respektive bilar. Bilarna kör därefter ut på banan i kolonn, med Miss Charlotte Speedway sittande som en väntande trofé på den bil som ceremoniellt kör först i ledet under uppvärmningsvarvet. Hon vinkar till publiken och speciellt till Steve i dennes bil. Steve vinkar tillbaka. Speakern säger: "And here's your leader at the moment, Miss Mary Ann Ashman, Miss Charlotte Speedway 100."

Loppet drar igång, med autentiska tävlingsbilder som idag utgör ett idrottshistoriskt intressant tidsdokument. Det framgår med all tydlighet att detta är en våldsamt och farlig – dvs. ytterligt maskulin eller "macho" – motorsport, eftersom vi får se många bilar krascha utmed banan. Vi ser en av många närbilder på Steve (filmad i studio med "back projection"), alltmedan speakern säger: "Moving into fourth spot, Steve Grayson in Car Number 6. Right on his tail for fifth spot, Paul Dado in Car Number 43." Därmed är rivaliteten resten av filmen igenom mellan Steve och Paul Dado etablerad. Speakern fortsätter: "And here comes Grayson to take over third", följd av Dado på fjärde plats. Snart är Steve uppe på andra plats, fortfarande tätt följd av Dado på tredje. Till slut blir det en kamp om förstaplatsen mellan de två. Liksom i *Viva Las Vegas* slarvas det dock betänkligt med klipptechniken vid skildringen av loppet: vid ett tillfälle måste Steve väja för en bil för att undvika en krock, med följd att hans bil tvärställer sig på banan – varpå han i klippet efter åter är i ledningen, som om ingenting har hänt.

Speakern släpps in för att bygga upp spänningen ytterligare när Dado kör upp vid sidan av Steve: "Now they're side by side, and the duel is on for first spot! How long can they keep this up?" Vi ser bilder på Steves team som hejar vilt. Speakern: "A beautiful job of driving by both of these drivers. Out of the far turn they go, Grayson the leader. The 19 car has lost it in Turn Number 4 [vi ser en ny våldsamt krasch]." Ny närbild på Steve, speakern fortsätter: "Here's the leader down the main straightaway. The white flag is going out. One more lap to go!" Plötsligt börjar det ryka från Steves däck och speakern höjer spänningen ytterligare, varpå Steve lyckas ta sig i mål som etta, strax före Dado. För att understryka att Steve var väl värd segern säger speakern: "And Steve Grayson earns the victory!" Vid målgången glider Steve av banan, men till teamets lättnad kan han ta sig ur bilen oskadd. Speakern kommenterar vad som händer och poängterar ytterligare vilken toppförare Steve är, samt hur spännande loppet var: "And from here, race fans, he looks all right. Boy, what a great race! You'll never see any better than this." I depån kommer dock Paul Dado fram till Steve och visar fram en annan sida av sig själv, nämligen den som dålig förlorare, genom att beskylla Steve för att ha vunnit oförtjänt eftersom röken och oljan från hans bil störde Dado. Därmed är Steve etablerad som den gode och hederlige motsatsen till Dado, eftersom det inte var något som skedde med Steves vilja.

Det blir prisutdelning och Steve får segerpokalen av Miss Charlotte Speedway. De låtsas inte känna varandra, men då en representant för arrangörerna ber dem om en segerkyss för tidningarna så kysser de varandra länge och intensivt, i något som närmast kan beskrivas som rent hängel. När de är klar säger Miss Charlotte Speedway: "Just in case the newspapers didn't get a good picture", varpå hon tar tag om Steve och kysser honom våldsamt en gång till. Steve/Elvis är med andra ord en dammagnet och damerna villiga, dvs. som det brukar vara i en Elvis-film. Allt detta syftar förstås till att försöka bevara bilden av – att odla myten om – Elvis som gudagiven idol för kvinnor.

Tillbaka till Steves hus, där Susan Jacks tagit sig in, för skattemyndighetens räkning – hennes roll är alltså att driva in Steves skatteskulder, orsakade av managern Kenny utan Steves vetskap. Steve och Kenny anländer. Kenny menar att han själv borde ha första tjing på henne eftersom han klev in i huset och såg henne först, men Steve, som inte är lika vulgärt sexistisk, kör ut honom så att han själv blir ensam med Susan. Hon gratulerar honom till segern, men vet också att han nu har tjänat stora pengar i 20 lopp. Kenny, som tagit med sig dörrnyckeln, låser dem inne, vilket får Susan att tro att de försöker fånga henne där, vilket Steve ärligt bedyrar att de inte alls haft för avsikt att göra. Hon tror dem dock inte och lyckas smita ut genom ett fönster. Detta är upptakten till en mängd missförstånd mellan Steve och Susan, och vars syfte inte bara är att driva handlingen och dramatiken framåt, utan också att visa hur i grunden orationell, ologisk och inbilsk Susan är, allt innan Steve på slutet lyckas få henne att förstå hur allt ligger till. Detta liknar i hög grad den sexistiska skildringen av Pam i *Spinout*. De kvinnliga kärleksobjekten i Elvis-fimerna är helt enkelt inte lika smarta och rationella som de hjältefigurer Elvis spelar. Det är alltid mannen, i Elvis' gestalt, som ställer allting till rätta, ibland med hjälp av en kvinna, dock.

The Hangout

Efter detta befinner vi oss på klubben The Hangout. Här sitter man i bås som har formen av färgglada sportbilar, medan scenen (podiet) ska ge associationer till startflaggan i ett "Speedway"-lopp. Liksom så många andra Elvis-filmer tar också *Speedway* formen av en den amerikanska bilkulturens Höga Visa, där bilen står för social rörlighet och frihet. En äldre konferencier i frack, som visar sig vara Steves äldre teamchef, går omkring med en billampa och väljer ut någon som han lyser på. Denne måste då göra ett uppträdande av något slag. Det hela liknar en ungdomsklubb i familjevänlig tv-serie: ingen är packad, ingen bråkar och allt är kliniskt jättetrevligt. Detta blir

givetvis en anledning att rikta lampan mot Steve/Elvis, som därmed tar scenen i besittning och sjunger en sång, kompad av ett levande band på scenen. Omedelbart flockas en mängd dansande damer runt honom.

När senare Susan/Nancy Sinatra sjunger gör hon det utan att en massa män flockas runt henne: då glider hon omkring ensam på golvet, medan resten av folket på klubben sitter kvar i sina bilbås och klappar takten. Den enda Susan flirtar med under sitt uppträdande är Steve. Dessa till synes triviala tablåer visar hur djupgående sexismen ligger i denna och andra Elvis-filmer: mannen/Elvis har rätt till ett gränslöst antal kvinnor, som han kan välja och vraka mellan, medan kvinnan/Susan skall hålla sig till sin utvalda, eller rättare sagt: den man som valt ut henne åt sig. Det blir nämligen fort tydligt både att Steve har för avsikt att bryta ner Susans motstånd och att Susan innerst inne har fastnat för honom.

Steve Grayson (Elvis) med sin argaste konkurrent, Paul Dado (spelas av Ross Hagen).

En liten flicka i 7-årsåldern, Ellie, har smugit sig in på klubben och under en bänk för att stjäla varmkorvar [pølser]. Steve som gått fram gör att köpa en upptäcker vad som händer och hjälper henne. När kocken ser att en mängd korvar försvunnit blir han förstas arg men Steve skrattar gott och betalar det hela. Det visar sig att flickan bor utanför klubbhuset i en gammal skåpbil tillsammans med sin pappa och fyra hungriga småsyster, för vilka hon tagit maten. När Steve, som känner pappan sedan förut, får se deras situation ser han till att hjälpa dem ekonomiskt så att de klarar livhanken. Pappan är i sin tur en hederlig man som skriver upp allt dottern har tagit, så att han kan betala igen med ränta när han får pengar. När Ellie talar om för Steve att hon önskar hon kunde få gifta sig med honom sjunger han en sång för henne om att det inte är hennes tur ännu men att hon ska växa till sig för att i framtiden kunna stå brud. Det är alltså en sång om kvinnans förväntade insocialisering i ett heterosexuellt äktenskap. Sången avslutas med ett låtsat bröllop mellan Ellie och Steve.

Man kan i sammanhanget notera att det inte i någon av de filmer med sportmotiv som jag skrivit om här på idrottsforum förekommer en traditionell familj med mamma, pappa, barn. Förekommer barn är det alltid någon av föräldrarna som saknas, och alltid får Elvis-figuren och/eller hans kvinna i filmerna träda in som symboliska och mycket goda och omhändertagande föräldrafigurer. I *Speedway* finns en scen i slutet av filmen där Steve och Susan, efter att de blivit ett par, bäddar ner hela syskonskaran i Susans hotellrum när familjen blivit av med sin bil, en stationsvagn som de bor i, och därför inte har någonstans att sova.

Filmens andra lopp

Filmens andra bilrace inleds med att speakern ger oss följande information: "We're nearly at the end of one of the finest competitive races I've ever seen here at Charlotte Motor Speedway, with a winner's purse of \$8,500 plus accessory money [vi ser Steves bil nr 6 på banan]. Grayson, Car Number 6, into Turn 1. Right with him, in Car Number 43, Paul Dado. These two men have been cleaning up on all the tracks this year." Det är alltså två racinggiganters kamp det handlar om, och en av dem är Steve/Elvis.

Racet fortsätter som det första, med Steve och Dado sida vid sida, skildrat med både översiktsbilder och inklippta, frontala närbilder på de båda förarna i sina respektive bilar. Det förekommer rikligt med autentiska krascher. Steve vinner igen och när han passerar mållinjen säger speakern: "And the checkered flag! Steve Grayson the winner! The total purse close to \$9,500! Paul Dado second in the 43 car. And in for third, Car Number 14." Att även ta med den för tittaren helt okände bronsmedaljören är ett försök att öka känslan av realism i skildringen av loppet och Steves seger.

Direkt efter loppet ringer Susan till sin chef på skattemyndigheten, Mr Hepworth (spelad av komikerveteranen Gale Gordon, känd från TV-serien *The Lucy Show*) för att berätta att det nu finns mer pengar att inkräva från Steve Grayson. Susan: "So far, he's the top money winner on the circuit." Detta gör Mr Hepworth intresserad och Steve kallas in till hans kontor. Innan dess får vi se Steve ta emot segerpokalen för sin seger, denna gång från en annan kvinnlig skönhets som också är "Miss Charlotte Speedway". Nu är det Steve som insisterar på att få kyssa henne, vilket hon villigt går med på. Återigen tar kyssen närmast formen av regelrätt hångel, trots den omgivande publiken vid podiet, inklusive diverse dignitärer. I scenen därpå får vi se de två fortsatt hånglande i ett bilbås på klubben Drive In A GoGo, vilket, som namnet antyder, är en "drive in"-klubb där man sitter i sin egen bil.

På scenen står en jättelik, rosainpackad fågelbur med vita (oskuldens färg) stänger och två dansande gogo-flickor i, båda klädda i rosa. På varsin sida om scenen står två mindre, svarta (syndens färg) fågelbursliknande konstruktioner, också de rosainpackade och med varsin kvinnlig gogo-dansare klädd i rosa. De superfeminina kvinnorna framställs alltså bokstavligen som dekorativa fåglar i bur.

Fram till Steves bil kommer en servitris, Lori, och undrar vad de vill beställa. Vid åsynen av Steves gentlemannamässiga omtanke för sin dam och hennes beställning, börjar hon gråta som ett våp, och berättar att hon och hennes pojkvän inte har råd till någonting, eftersom pojkvännen behöver alla pengar till sin utbildning – som sjuksköterska. Detta får Steve att åter ta upp plånboken för att hjälpa medmänniskor i nöd, och i scenen därpå får vi se servitrisen gifta sig med pojkvännen. När de kommer ut ur kyrkan väntar dem en gång av höjda elgitarrer, med Steve stående bredvid; det är uppenbarligen han som är ansvarig för arrangemanget. Någon säger "The ceremony is really a rocker!" Syftet med dessa två scener, från Drive In A GoGo samt bröllopet, är dels att understryka kvinnors feminina behag (gogo-dansarna) och irrationalitet (den översentimentala servitrisen), dels Steves/Elvis' korrekta maskulinitet, genom att visa att han både kan förföra ytterligare en kvinnlig prisutdelare samt återbördna servitrisens pojkvän till en mer korrekt (hegemonisk) manlig identitet genom att väva in honom i den rockkultur som det är meningen att Steve/Elvis ska stå som yttersta garant för.

Tillsammans med Kenny infinder sig Steve nervöst på Mr Hepworths kontor. I väntrummet sitter en mängd kostymklädda män i samma ärende, lika nervös för skattmasen allihop. Snart drar Steve/Elvis igång ett musikalnummer, där han pekar på en tavla föreställande Uncle Sam och sjunger om att denne är deras "Uncle, not your dad / He's the best friend you ever had." I sången förekommer referenser till såväl Pearl Harbour som Alamo. Det handlar alltså om en oförtäckt patriotisk sång. Musiken går i marchtakt och männen formerar sig därefter, varpå några av dem också leker can-can-flickor, för att det hela inte ska framstå som alltför allvarligt, men också som en drift med alltför feminina – eller homosexuella – män.

Inne hos Mr Hepworth framkommer att Steve är skyldig \$145,000 i skatt och att de flesta avdrag som yrkas i deklarationen är löjväckande, exempelvis saker inköpta i syfte att fånga tjejer. Det visar sig att Kenny står bakom deklarationen istället för att låta professionella revisorer ta hand om den. Inne hos Mr Hepworth är Kenny påflugan och respektlös, ständigt protesterande mot Mr Hepworths invändningar rörande avdragen. Detta till skillnad från Steve/Elvis, som hela tiden visar myndighetspersonen Mr Hepworth vederbörlig respekt, och efter en lång sittning säger åt Kenny att knyta slipsen, något att han till skillnad från Steve inte gör. Till slut avbryter Steve det hela och säger att de naturligtvis ska göra som Mr Hepworth vill och betala tillbaka hela summan. En överenskommelse träffas om att Steve ska avbetala från sina inkomster på racingbanan.

Detta får Steve att lägga sig i hårdträning med sin bil, och vi ser honom på banan kl. 6 på morgonen tillsammans med sitt team, där alla är trötta och gäspar. När Steve kört klart och kommer in i depån säger han till en i teamet, en småväxt man med namnet Birdie (Carl Ballantine): "Run her up, Birdie." Den äldre teamchefen undrar om det är några problem med bilen, varpå Steve svarar: "Not one, man. She's really honking", varpå han nöjd klappar "henne", dvs. sin racerbil, på motorhuven (läs: magen). Teamchefen klappar Birdie i ansiktet som vore denne ett barn och säger: "Honking means she's running exceptionally well." Den till synes ovetande Birdie: "Oh...". Till saken hör, att Birdie har ett asiatiskt utseende. Han är den ende i filmen som inte är vit, som avviker etniskt i förhållande till de andra aktörerna. Birdie skildras också på ett komiskt nedlåtande sätt, i denna och i andra scener i filmen. Hans namn, Birdie, skapar också associationer till fågelburarna på Drive In A GoGo, alltså till någonting feminint och dekorativt.

En paus under inspelningen av Speedway. Till vänster Nancy Sinatra, i mitten den ständigt närvarande "överste" Parker, och Elvis till höger.

Hemma hos Steve dyker åter Susan upp för att försöka inkassera segerchecken (detta är alltså innan hon och Steve blivit ett par). Det är först nu hon berättar att hon arbetar åt skattemyndigheten. Steve tar då checken från Kenny och ger till henne, samt försöker förföra henne medelst en sång. Det är mycket nära att hon faller för frestelsen, hypnotiserad som hon är av Steves/Elvis' sång, men hon fortsätter ännu ett tag att förhålla sig strikt yrkesmässigt till Steve. Dispyten dem emellan gäller hur mycket Steve ska få behålla av sina intjänade pengar för att leva av. Det visar sig nu att Kenny även förlösat det sista de hade kvar. Steve och Kenny är nu luspanka. Susan vill dock inte ge dem mer att leva av än vad Mr Hepworth bestämt. Skälet till det är att hon fortfarande tror att Steve och Kenny försöker manipulera henne. Att Steve inte lyckas förklara hur det ligger till beror i sin tur på att han är förd bakom ljuset av Kenny.

Då det snart framkommer att Kenny spelat bort alla Steves intjänade pengar på hästar, och dessutom jagas av bookmakers eftersom han fortsatt spela på kredit efter att pengarna tagit slut, rusar Steve till Susan på hennes hotellrum för att förklara hur det ligger till. Hon är i sin tur precis på väg ner till hotellets foajé för en date med Paul Dado, som försöker hindra Steve att möta henne, varpå Steve blir tvungen att slå ner honom i det för många Elvis-

filmer obligatoriska slagsmålet. Syftet med dessa slagsmål är att understryka Elvis-figurens moraliskt överlägsna rättrådighet, fysiska färdigheter och resoluta manlighet. Steve drar med Susan till hotellets stängda kök, där han symboliskt förför henne i ett sångnummer där han sjunger en kärleksballad till henne, varpå de kysser varandra. Susan inser nu att allt är Kennys fel och inte Steves. Det är strax efter detta som vi ser scenen där de varsamt bäddar ner småbarnen.

Nu är alla kort lagda på bordet, alla missförstånd upplärade. Som goda medborgare – även Kenny skärper sig och ser allvaret i det hela – kommer den nu tätt samarbetande trojkan överens om att försöka ställa allt till rätta. Bland annat vill Steve se till att barnfamiljen får tillbaka den nya stationsvagn han gav Kenny pengar för att köpa åt dem – vilket Kenny gjorde genom att behålla pengarna och istället köpa den på kredit, utan att sedan betala, varför bilfirman återtagit bilen. Samma sak med den stackars gråtande servitrisen Lori: i bröllopspresent fick hon ett möblemang av Steve, som Kenny köpte på kredit och som sedan återtagits.

Steve föreslår, inte utan baktanke, att han ska sälja sin tävlingsbil så att de har något att leva av samt kan börja betala av på skatteskulden, men då är det Susan, liksom upptinad och empatisk till följd av Steves magiska kärleksbetygelser, som tar tag i det hela. Hon menar att en försäljning av bilen skulle innebära att Steve gav upp hela sin lovande framtid, varpå hon ringer upp sin chef Mr Hepworth. Hon informerar honom om att racet Charlotte 600 ska gå på söndag, samt föreslår att Steve ska få behålla en del av sina kommande prispengar så att han kan fortsätta tävla och slipper sälja sin bil. Steve nickar instämmande. Om han säljer den kan han ju inte vinna några pengar alls, varför det vore mycket bättre om Steve får behålla bilen och fortsätta tävla, eftersom det endast är genom hans fortsatta segerpremier som skattemyndigheten på sikt kan få tillbaka alla pengar. Den i grund och botten välvillige Mr Hepworth, Uncle Sam's trogne tjänare, går med på det.

Den avslutande tävlingen

Det har blivit dags för filmens avslutande tävling, som inleds med kvalificeringsrundor. Där kraschar Steve med sin bil, men han lyckas ändå köra in bland de fyra bästa och därmed ordna en bra startposition. Steves medverkan i slutloppet möjliggörs av att alla, såväl bilteamet som Kenny, Susan och småbarnspappan, arbetar tillsammans hela natten för att reparera bilen. Detta lagarbete inför Den Stora Racertävlingen, där alla i god anda samlas kring Elvis-figuren som vore de en organisk samhällskropp i miniatyr, känns igen från slutet av *Viva Las Vegas*.

Loppet är igång och vi ser Susan och alla de andra i Steves gäng stå och heja vid sidan av banan. Dock går det inte så bra – när Steve trycker på gaspedalen får han inte den förväntade effekten i form av högre fart. Han faller därför tillbaka i fältet och ligger snart ett varv efter de andra. Det visar sig då att småbarnspappan somnat i baksätet av utmattning efter nattens reparationsarbete, vilket innebär att bilen blir alldeles för tung. Mannen lastas av i depån och Steve påbörjar en heroisk jakt på de övriga bilarna. I slutet av loppet säger speakern: "One more lap to go! It's Grayson and Dado, they'll race for it right to the wire!" Vi ser en ny krasch mellan två bilar, varpå speakern säger: "Steve Grayson real steady, he got this in his pocket, with only a half lap to go."

Det sker nya våldsamma krascher och när Steve ska köra om en bil råkar denne sladda till, vilket tvingar Steve till en hastig undanmanöver för att undvika en kollision, med följd att han åker av banan och in mot mittcirkeln. Hans bil välter och tar eld, men Steve kan ändå kliva ur oskadd. Speakern talar om för publiken vad som händer, och värderar Steves mod och körskicklighet: "Here comes Grayson out of the car. And he seems to be all right [bild på bilen som brinner medan Steve avlägsnar sig]. The fire crew is there. Well, race fans, we've seen a *beauty*" [dvs. det magnifika loppet].

Paul Dado kör in som vinnare av loppet, men Steve blir ändå trea. När Steve kommer in till depån möts han av Susan som ger honom en kindpuss och säger: "Darling, you were wonderful!" Susan har nu på sig rosa polotröja och rosa örhängen, samt vita snickarbyxor som matchar teamets vita overaller, men också ger associationer till dansarna på Drive In a GoGo och den stora buren med sina vita stänger.

Nu kommer också en upprymd Kenny springande. Han har räknat ut att Steve's tredjeplats ger \$7,670, vilket innebär att de kan betala sig ur sina mest akuta problem. Steve menar glädjestrålade att de nu kan köpa tillbaka Loris möbler och barnfamiljens stationsvagn – och ändå ha \$170 kvar att fira tredjeplatsen för. Icke, menar Susan: "\$170 goes to Uncle Sam, on account." Hon säger dock inget om att resten av pengarna används för de välgörande ändamålen. Steve: "On account of what?" Susan: "On account of you still owe him [dvs. Uncle Sam] \$137,000, plus interest." Den nu ångerfulle syndaren Kenny håller för en gångs skull med: "She's right!" Steve svarar stoiskt: "It's back to The Hangout for the victory dinner. Beans and hot dogs."

Den nu väl sammansvetsade trion skrattar och i nästa scen, filmens sista, är vi tillbaka på klubben The Hangout med sina bilformade bås. Steve/Elvis står på scenen tillsammans med husbandet och drar igång en låt, varpå han hoppar ner på golvet och sjunger, omedelbart omsvärmad av en massa tjejer som dansar kring honom. Fortsatt sjungande går Steve bort till det bilbås där Susan sitter, och sjunger för henne. De båda ansluter sig till de andra på golvet. Nu finns alla där: Kenny, resten av Steves team, till och med pappan med alla barnen, som befinner sig i ett av bilbåsen och hoppar och dansar till musiken. Birdie ger Steve en elgitarr så att denne kan spela ett solo. Sedan faller Susan följsamt in i sången, som blir till en kärleksduett mellan de lyckliga tu.

Att Steve inte vinner på slutet utan kommer trea kan tyda på att man vill bort från det mest förutsägbara i en Elvis-film, detta att han alltid ska vinna i egenskap av hjälte. Man vill här alltså tydligen åstadkomma en variation i formeln. Samtidigt har speakern talat om för oss vilken bragd Steve har gjort genom att köra ikapp de andra bilarna och nå ända fram till täten. Det var ju heller inte Steves fel att han hamnade så långt bak i fältet tidigt i loppet: det berodde på att småbarnens pappa somnat där efter allt jobb med att få bilen klar till start. Att det är fullständigt osannolikt att han skulle ha kunnat somna utan att bli upptäckt innan loppet, och om inte annat själv ha vaknat när man startade alla bilarna, är en annan sak.

Avslutning

I *Speedway* är Elvis återigen en förtäckt Jesus-figur som hjälper människor i nöd, exempelvis genom att ta hand om den fattiga familjen med alla småflickorna. Rasmässigt är detta ytterligare en film utan afro-amerikaner. Den enda icke-vita rollfiguren (Birdie), med asiatiskt utseende och lätt brytning i talet, framställs som godmodig men lite dum och småfjällig, dvs icke-maskulin. Genusmässigt frodas sexismen, genom att Elvis-figuren konsumerar kvinnor som han vill, kvinnor som endast tycks ha honom som intresse och som förefaller vara ständigt villiga. Den enda kvinna han får kämpa för att få, Susan, framställs som på det hela taget mindre rationell och logisk än han själv.

Liksom i tidigare analyserade Elvis-filmer förekommer inga generationsmotsättningar. Här finns den äldre mannen som är ledare för Elvis' racingteam och samtidigt en slags faderlig ledarfigur på klubben The Hangout. Det är för övrigt otänkbart i en Elvis-film att klubben istället skulle kunna ha hetat The Drop Out, året 1967 till trots. Här finns också den lite äldre småbarnspappan samt den betydligt äldre chefen på Skatteverket, som till slut går med på att vänta med indrivning av Steves skatteskuld, så att denne kan vara med i det avgörande loppet och fortsätta tävla. Alla äldre figurer i filmen är alltså hjälpsamma mot Steve och de andra "ungdomarna", och det är ingen som revolterar mot de äldre, allra minst Steve/Elvis, som är en reko och skötsam idrottskille, därtill en trevlig sångare. Elvis' rollfigur är alltså här, liksom i hans andra filmer från 1960-talet, formad helt utifrån etablissemangets önskan om en ungdom som stöttar det rådande systemet.

Litteratur

- Baker, Aaron (2003): *Contesting Identities. Sports in American Film*, Urbana and Chicago: University of Illinois Press.
- Brode, Douglas (2006): *Elvis Cinema and Popular Culture*, Jefferson, North Carolina & London: McFarland.
- Guralnick, Peter ([1999] 2000): *Careless Love. The Unmaking of Elvis Presley*, Back Bay Books.
- Jay, Kathrine (2004): *More Than Just a Game. Sports in American Life Since 1945*, New York: Columbia University Press.
- Nash, Alanna m.fl. (1998): *Elvis Aaron Presley – Memphismaffian berättar. Del 2*, Malmö: Kentaur Bokförlag.
- Osgerber, Bill (2001): *Playboys in Paradise. Masculinity, Youth and Leisure-style in Modern America*, Oxford & New York: Berg.

Noter

- [1] Guralnick 2000, s. 322; Nash 1998, s. 213-214, 219.
- [2] Nash 1998, s. 244.
- [3] Jay 2004, s. 231-237; Wikipedia: http://sv.wikipedia.org/wiki/Stock_car
- [4] Jay 2004, s. 232-233.
- [5] Brode 2006.

Länkar

Speedway på [IMDb](#)

Köp *Speedway* från [amazon.co.uk](#)

Svenska NASCAR-fans: <http://www.nascar.se/>

Copyright © Peter Dahlén 2009